

Rhijnvis Feith

Sentimenteel en vaderlandslievend
Zwolle 7 februari 1753 - Zwolle 8 februari 1824

De meest gevoelvolle man van Nederland? Rhijnvis Feith is de literatuurgeschiedenis ingegaan als dé vertegenwoordiger van het sentimentalisme. Dit ook dankzij collega-dichters als Jacobus Bellamy en Johannes Kinker, die gruwden van het sentimentalisme van Feith en er de spot mee dreven in hun literaire tijdschriften. Maar de lezers verslonden romans als *Julia* (1783), *Ferdinand en Constantia* (1785) en de reeks elegieën *Fanny* (1787) en beschouwden Feith als de onbetwistbare meester van gevoelig proza en sensitieve poëzie. Toch was sentimentele literatuur slechts een korte fase in Feiths dichterschap.

Promotor van vaderlandsliefde

Feith, jurist, vrijmetselaar, politicus en vader van negen kinderen, was bepaald een allesvreter. Hij was bijvoorbeeld zeer actief in literaire genootschappen. Daar was hij niet bezig met literaire experimenten maar met het promoten van vaderlandsliefde. Toen hij bij het Leidse dichtgenootschap in 1785 een gouden en zilveren medaille won met een prijsvraag over Michiel de Ruyter, nationale held bij uitstek, weigerde Feith zijn prijzen. Want om roem was het hem niet te doen geweest, het vaderland ging hem ter harte:

Maar ik zong voor het vaderland --- behoudt uw pronkmetaal!
Mijn kunst zal in de roem van mijn zeeheld delen,
En reeds ontving ik het goud in deze zelfde zaal.

Feith was patriot en om de lezer te overtuigen van zijn politieke gelijk gebruikte hij voortdurend de literatuur. In zijn toneelstuk *De Patriotten* (1785) en het spectatoriale tijdschrift *De Vriend van 't Vaderland* (1787) probeerde hij te laten zien dat het land beter af zou zijn zonder stadhouder en met een gekozen regering. Toen Feith tijdens de revolutie in 1787 zelf werd gekozen als een van de nieuwe burgemeesters van het anti-stadhouderlijke Zwolle, kon hij zijn geluk niet op. Maar een klein jaar later draaide de orangistische contrarevolutie alles terug en belandde Feith in een diepe depressie: 'ik ben niet meer die ik was'. Hij wilde niets meer met de politiek te maken hebben en het dichten lukte nauwelijks nog. Feith was zo teleurgesteld in het leven en de wereld, dat hij zich vanaf dat moment richtte op de onsterfelijkheid, een leven na de dood.

Melancholie en doodsverlangen

Deze nieuwe fase in zijn dichterschap wordt zichtbaar met de publicatie van wat wel als Feiths meesterwerk wordt beschouwd, het leerdicht *Het graf* (1792). In dit werk, dat ook in het Frans en het Duits werd vertaald, rekent Feith af met het optimisme en het materialisme van de [Verlichting](#). Het is een persoonlijk, melancholiek dichtstuk vol doodsverlangen.

O eeuw, zo rijk in praal, zo arm in waar genoegten!
O dorre wereld, voor een hart, dat teder gevoelt,
En op het hoge wit van zijn bestemming doelt!
De deugd doolt in u om, en smacht bij al uw luister;
Zij ziet in al uw glans niets dan een aklig duister.

Literair-theoretisch denker

Feith hield zich uitgebreid bezig met literair-theoretische kwesties, onder meer te vinden in *Brieven over verscheide onderwerpen* (1784-1793). Ook verdiepte hij zich in de moderne filosofie. Bestudering van het werk van Kant, waarover hij publiceerde in *Brieven aan Sophië* (1806), maakte hem echter ook al 'treurig en droefgeestig'. Want kantianisme en christendom waren zijns inziens niet met elkaar te verenigen.

Bij zijn dood in 1824 werd Feith uitvoerig herdacht. Hij was op dat moment de geliefdste dichter van Nederland, geprezen om zijn literair talent, zijn menselijkheid en vooral om zijn vaderlandsliefde.

Vlogboek: Het sentimentalisme in de 18e eeuw

Pak je zakdoek er maar bij. In deze video bespreekt Jörgen het sentimentalisme in de achttiende eeuw, een gevoelsexplosie binnen de Nederlandse literatuur. Deze literaire stroming werd in Nederland aangevoerd door Rhijnvis Feith die met zijn boek *Julia* een sentimentele roman schreef die 'niet voor de achttiende eeuw' geschikt was. De romans en hun pathetische stijl vol uitroeptekens en gedachtestreepjes werden dan ook niet door iedereen serieus genomen.

Rhijnvis Feith: *Lierzang aan de Vrijheid* (1783)

In dit filmpje wordt Rhijnvis Feiths *Lierzang aan de Vrijheid* uit 1783 getoond en voorgelezen.

Verder lezen

- Rhijnvis Feith, [Brieven over verscheide onderwerpen](#) (1784-1793).
- Rhijnvis Feith, [Het graf](#) (1792).
- Teksteditie: Rhijnvis Feith, *Julia*. Opnieuw uitgegeven en van Inleiding, Aantekeningen en Bijlagen voorzien door J.J. Kloek en A.N. Paasman. Den Haag 1982.
- Rhijnvis Feith, [De Patriotten](#) (1785).
- Gert-Jan Johannes en Inger Leemans, *Worm en donder. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1700-1800: de Republiek* (Amsterdam 2017), p. 372-385: '[De sentimentalistische roman](#)'.
- P.J.A.M. Buijnsters, *Tussen twee werelden. Rhijnvis Feith als dichter van "Het graf"*. Assen 1963.
- J.J. Kloek, '[Rhijnvis Feith, het belang en de gevoelige lezer. Een receptie-esthetische problematiek avant la lettre](#)' (1981).
- W.R.D. van Oostrum, '[Julia \(-\) drukken vóór 1800 II.](#)' In: *Spektator* 9 (1979-1980), p. 433-450.
- [Auteurspagina van Rhijnvis Feith in DBNL](#).

<https://www.literatuurgeschiedenis.org/schrijvers/rhijnvis-feith>